

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 1

15 Ağustos 938

Sayı: 5

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — İnkilâp vazifeleri	Abidin varan 145
2 — Onuncu asırda Çorum	H. T. Dağlıoğlu 147
3 — Çorumun Çocuk oyunlarından To	Nazmı Tombuş 150
4 — Osmancıkta üç kitabe	Neşet Köseoğlu 154
5 — Deli Boran	Ziya Gürel 158
6 — İklim hususiyetleri	Halit Koçak 160
7 — Çorumlu Maniler	Eşref Ertekin 168
8 — Çorumun (Hürünü) Türküsü	Ruhi Tanyel 163
9 — » (Hürünü) oyunu	Nazmı Tombuş 164
10 — » (Haydi combam) Türküsü	Şadi Leblebici 166
11 — Bir aylık Halkevi çalışması	173
12 — Bir Düzeltme	Çorumlu 176
13 — Vesikalar :	
I. Elden derlenen (765 - H) Tarihli (Çöplü Bey) Vakfiyesi ve bu sülâleye ait diğer vesikalar	
II. Mühimme defterlerinden çıkarılan Çoruma ait (966-982) tarihli vesikalar.	

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Ağustos 938

Sayı : 5

İnkılâp Vazifeleri

Abidin Varan

Bir milletin istiklâlinin anlaşılabilmesi veya herhangî bir millete müstekildir denilebilmesi için o milletin kendine ait bir hassı ve bu hassı konuşabilmek için birde dili olması icap eder biz Türkler Ata Türk devrinden evvel bir harfe bile malik değildik kendimize mahsus harfleri elde ettikten sonra dilimizinde tasfiyesi ve öz Türk dilinin meydana çıkarılarak tamimi en büyük bir vazife olduğunu bir an hatırdan çıkarmayanlar bu fikrin tatbikindedi hiç gecikmemişlerdir. Türk harflerinin kabulün-

den sonraki geçen zamanların seri telakkilerine bakmadan evvel bu harflerin kabulü zamanlarında tesadüf edilen ve iktiham olunan müşkülleri söylemek de bir vazifedir. En akıllı geçinenlerimiz bütün bir irfan hayatı vah oluyor şimdiye kadar bütün kitablarımız arab harflerile yazılmıştır. Bütün Alimlerimiz, Doktorlarımız, Hakimlerimiz, muharrirlerimiz, en büyük Ediblerimiz bu harfleri kullanmak suretile not ederler ve artık Türkçe demiyelim Osmanlıca yazılan kitaplar bu harflerle yazılmışken bun-

ları bir hamlede yıkmak irfan hayatını felce uğratmak demektir dediler ve eskiyi kaybetmek endişesile hiç olmasa bu tatbikatı geciktirmek için türlü çarelere baş vurdular fakat bunların hiç birisi bir taide temin etmedi. Çünkü medeniyetin dev adımlarla ilerlediği bu asırda en kötü iş eskiye sarılıp kalmak yeniliğe muhalefettir. Arap harfleri zamanında Türk milletin kaçda kaçının okur yazar olduğunu ben söylemeyeceğim. Fakat zan ederimki bunu bilmeyende yoktur. Fakat yeni harflerin kabul ve tatbikinden sonra arada geçen şu sekiz senelik az bir zamandaki okur yazarlar adedinin muntazaman artması gözle görülür kadar bariz hakikatlerdendir. Bu münasebetle istitraden bir vak'a hatırlatıyorum. bir gün bir şöförün elinde bir kör oğlu gaztesi gördüm. Anadolunun iç taraflarında ve doğduğundan beri okuyup yazma öğrenmeyerek ancak amelî şekilde makinesini kullanmasını öğrenen bu genç, gazeteyi dikkatle okurken nazarı dikkatimi celbetti. Kendisinden okuyup yazmayı ne zaman öğrendiğini sordum. Gazetede ki resimler hoşuna gittiğini ve bu se-

bepile gazeteyi okuyarak hiç olmazsa resimlerin altındaki büyük yazıların ne olduğunu anlamayı merak etmiş, müşterilerinden bir muallim bir kâğıt üzerine Türk harflerini yazarak vermiş, o da bunlara baka baka ve resimlerle mukayese ederek ve beceremediğini de muallime sorarak az müddetle okumayı öğrenmiş ve bu da kendisinde (bu tabir onundur.) Fena bir tesir bırakmış. Çünkü; evvelce okuyup yazma bilmediği için her hangi bir hadisede adam dövmekten ve atılganlıktan çekinmeyormuş, fakat böyle cüretkâr olanların her zaman belâya çarpıldıklarını okuya okuya kendisindedir başkasının şerefine riayet etmesi için bir arzu hasıl olmuştur ki o bunu korkak oldum diye tavsif ediyor.

Şu fıkrada anlatılır ki; okumanın fazlalaşması halkı suç işlemekten sakınmasını mucip olan en belli sebeplerdendir. Eski devirde altı, yedi senede güç öğrenilen okuyup yazmayı bu gün en kolay ve en serî bir şekilde biz Türklere öğreten Büyük Muallimimize harf inkilâbının bu yıl dönümü münasebetile bütün minnet ve şükranlarımızı sunmak bizim için en mukaddes bir borçtur.

Hicrî Onuncu Asırda Çorum

H. T. Dağlıoğlu

Mecmuamızın bu sayısında Çorum'a ait beş hüküm neşrediyoruz. Bu hükümler Mühimme defterleriaden alınmıştır. Bunların her biri birer tarihî veya içtimâî hakikatı aydınlatması bakımından önemlidir. Bu vesikaların her biri üzerinde ayrı ayrı mütalaamızı arzeneceğiz:

Birinci Vesika :

Mecidözü kadısına 981 H. tarihinde gönderilen bir hükümdür. Mecidözünün o zamanlar Amasya sencağına bağlı olduğunu mühimme defterlerinden anlıyoruz. Bu vesika nihayet bir zabıta vak'asını anlatan bir hüküm olmakla beraber o zamanın harp gemileri olan kadirgalara kürekçi bulmak için bu gibi bazı katil, hırsız ve memlekette âsâyiş ve içtimâî düzeni bozan adamlardan istifade edildiğini anlamaktayız. Onuncu asırda yer yer yirmi, otuz hatta daha fazla grupların şeka-

vet ve soygunculuk için bu suretle birleştiklerini diğer vesikalarda da göreceğiz. Hükümde adı geçen (آردی) köyünün bu gün ne halde olduğunu tetkik etmek faydnlı olur.

İkinci Vesika :

Çorum sancağı beyi İlyas beye 968 H. tarihinde gönderilen bir hükümdür. Bu Çorumun malî ve aynı zamanda iktisadî durumunu aydınlatan bir vesikadır. Devletin bu devirde başlıca iki türlü varidatından başka şer'î tekâlif ile örfî tekâlifinden mada bir de böyle mukataa tarikile elde ettiği varidat vardı. (1) Çorumda bu devirde hem meyhane, hem bozahane vardı. Kanunî Sultan Süleyman devrine ait tapu ve defteri hakanî kayıtlarına

(1) Mukataa : Aşarı mirî tarafından birine tahsis olunub başkasına satılması caiz olmıyan arazi ve senelik muayyen bir bedel mukabilinde birisine verilen hizmet,

göre - sonra bu defteri neşre-
ceğiz - Nefsi Çorumda ancak 14
hane Ermeni bulunuyordu. Fakat
rakı ve şaraba nazaran daha az
keyf veren bozanın satılması ve
içilmesi serbest bırakılmıştı. Buna
mukabil bozadan her sene mu-
ayyen bir bedel alıyordu. İşte
boza mukataasını üzerine olan-
lardan ister Hristiyan, ister Müs-
lüman olsun bazı zorbarların isti-
fadeye kalkışmak istediklerini bu
vesika ile anlamaktayız. Halbuki
devlet otoritesine ve varidafına
halel getirecek bu hareketin de-
vamını ise hoş görmezdi. Hükümün
altındaki kayde nazaran du kâ-
ğıdın bizzat Çorum beyi İlyas
beyin adamı Behramla gönderil-
diği anlaşılıyor. Şu halde bu
halin vukuunu şikâyet eden
bizzat İlyas beydir.

Üçüncü Vesika :

Çorum beyi İlyas beye gön-
derilen 19 - Zilkade - 966 H. ta-
rihli bir vesikadır. Bu vesikada
yine devletin varidatına ait vesi-
kadır. Vesikanın içinde geçen
(Âmil) tabiri o devirde maliye
tahsildarlarına ve ya alehittlak
para tahsil eden memurlara ve-
rilen bir isimdi. Çorum beyine

Amasya kadısının (Mal nazırı)
tayin edildiği ve aynı zamanda
(Boylu) taifesinin sıkıştırılmakta
olduğunu anlıyoruz.

Dördüncü Vesika :

Osmancık, Merzifon, Lâdik,
Gümüş (Gümüşhacıköy) kasaba-
siyle etrafında bazı medrese ka-
çakları levendlerin (2) zekât ve
sadaka namı altında Lâdik taraf-
larında halktan para toplamak
istediklerini gösterir bir vesikadır.
Onuncu hicret asrında Anadolu'da
yer yer bu gibi softa hareketle-
rina rastlanır. Hatta Çorumda
softaların bir aralık kızılbaşlarla
birlikte hareket ettikleri de görül-
müştür. Medresede yeyüp içen
tenbellik eden bu adamlar sıkı
karşısında devlete karşı müselle-
han isyan etmekten kaçınmamış-
lardır. Vesikada (el eri) tabiri
geçmektedir. Osmanlı askerî teş-
kilâtında el eri jandarma vazifesini
gören bir nevi askerdi. Vilâyet

(2) Levand : Ashî İtalyanca olan bir
kelimedir. İtalyancası Levantino dur ma-
nası şarka mensup olan ve şark ahalisin-
den olan demektir. Bizde bu tâbir bir va-
kitler bahriyede bir sınıf asker için kul-
lanılmıştır. Burada Levand kelimesi genç,
çabuk hareket eden, iri yapılı, güzel ma-
nasına kullanılmıştır.

ve sancaklarda sipahilerden kale
muhafızlarından mâda el askeri
bulunurduki bunlar vilâyetin asayiş
vaziyetini muhafaza ile mükellef-
lerdi. Burada eski türkçe tabirler-
den (Yarağ) kelimesi geçmek-
tedir ki manası silâh demektir. Ve
ekseriya (Yat ve yarağ) şeklinde
kullanılır. Bu vesikalar bize birer
tarihî vak'ayı hikâye ettikleri ka-
dar o devrin resmî ifade tarzı
hakkında da esaslı bir fikir vere-
bilir. Meselâ bu vesikada (Der-
dest) kelimesi yerine (Ele getir-
melü) tabiri kullanılmıştır. Bu ve-
sika bize o tarihte Amasya beyi-
nin Sinan bey isminde bir zatın
olduğunu göstermektedir.

Beşinci vesika :

Çorumun şehir hayatı için son
derece mühim bir vesikadır. 985
tarihli olan bu vesikadan Kanunî
Sultan Süleyman'ın Çorum kalesi-
nin içine kifayet miktarı su getirt-
miş olduğunu anlıyoruz. İkinci çok
iyi bir maksadla yapılan bu iş son-
radan bozulmuş, suyu bazı eşhas
kendi menfaatleri için kullanmaya
başlamışlardır. Aynı zamanda Gü-

lâbi isminde hayır sahibi bir ada-
mın Çorumda bina eylediği Cami
için vakfeylettiği kervansarayı
Sancak beyinin kendi sürülerini
otlatmak için kullandıklarını öğre-
niyoruz.

Hüküm suyun tekrar ilk şek-
line sokulmasını emretmektedir.
Belki du hali İstanbul'a kadar ge-
lerek şikâyet eden (Eyne veya
İne) hoca isminde birisidir. Çünkü
bu hüküm onun sunduğu bir arzu-
hal üzerine çıkarılmıştır.

Dikkat gözümüzü çekmesi ge-
reken mühim bir nokta vardır.
Bazı hükümlerin Sancak beylerine
bazı hükümlerin de kadılara yazıl-
makta olduğu görülmektedir. O
devirde kadılar beledî işlerin ha-
kimi bulunuyorlardı. Binaenaleyh
şehir müteallık her mesele
kadılara böyle hükümler vasıtasile
bildirilerek yaptırırlardı. Sancak
beyleri daha fazla şehir harici iş-
leri ve bilhassa askerî hususları
görmekle mükellefdiler. Şu halde
bu vesikalarla bundan sonra neş-
redceğimiz vesikaların bu esas
dahilinde mütalea buyurulmasını
rica ederiz.

Çorumda Eski Çocuk Oyunlarından :

TOP

Nazmi Tombuş

İlk bahar ve yaz mevsimlerinde ekseriya kırdı ve geniş meydanlarda 6—7 yaş arasındaki çocuklardan 20 yaşındaki gençlere kadar her sınıf halk arasında oynanırdı.

Kırk sene evvel Çorumda lâstik top yoktu. Toplar müsavi dilili 8 parçadan mürekkep müselles şeklinde ve muhtelif renklerde kesilmiş meşin veya sahtiyan parçalarını yekdiğerine dikişle eklenerek birleştirilir ve bir el ile tutulabilecek büyüklükte dikiciler (1) tarafından yapılır. İçerisi ya küçük bez, çuha kırpıntılâre ve yahut hızar talaşıl sıkıca doldurulurdu. Bezle dolmuş toplar daha elâstiki olduğundan diğlerinden makbul ve muteber sayılır. Parlak sim ipeklerle dikilmiş kuş gözü berkidilmiş süslü cinsleri de bulunur fiyatları büyüklüklerine nevelerine göre al-

(1) Haffaf

tın para 5 ile 20 para arasında değişirdi. Bu toplar ile : 1 — çelmeli, 2 — elamsema, 3 — emenli, 4 — bineğim eşşek denilen dört türlü oyun oynanırdı.

Çelmeli

Oyuna 6 dan 20 ye kadar oyuncu iştirak edebilir. Oyuncular evvelâ bir araya toplanırlar oyunun kaç sayı kazanıldığında biteceğini oyuncu adedini nazarı itibare alarak kararlaştırırlar sonra içlerinden yaşta büyük ve bilhassa oyunda mahareti olan iki kişi karşılaşır ve şu suretle konuşarak eşleşirler.

— Aldım yeri — aldım gövü — bana bir eş — al beğendiğini — mevcutlardan birinin ismini söyler.

Kendi gurubuna ayırır. İkinci söze başlayan bu defa ilk sözü alır. Aynı muhavere tekerrür eder ve kendisine bir eş alır. Hülâsa bu şekilde oyuncular iki

guruba taksim olurlar. Kalenin bulunacağı mevkie bir çizgi ile işaret edilir. Bu çizgi üzerine yarım metro murabbalık bir cepheteşkil edecek büyüklükte taş veya tahtadan bir hedef konulur. Guruplar arasındaki mesafe oyuncuların atış kabiliyetine göre değişir tarafeyn karşı karşıya mukabil vaziyet alırlar. Fakat kale tarafına geçecek gurup daha mümtaz bir mevkide bulunacağı için karşısına geçecek guruba 5 veya 10 sayı avans verir. Bu sureti halle tarafeynce muvafakat hasıl olmazsa kararlaşan avans miktarı yine baki olmak üzere kur'a usulüne müracaat edilir. Oyun başlar, kale tarafındaki oyunculardan birisi topu eline alır başı hizasını geçecek kadar bir elile yukarı atar inerken elinin hizasına geldiğinde o elin ayasile topu karşıya doğru ufki ve ekseriya kavis çizerek hafif şakuli bir şekilde kuvvetli bir çelme darbesile karşıya fırlatır. Esasen karşıdaki gurup topun gelebileceği mesafeyi taamin ederek muhtelif mevzularda beklerler topun kendi taraflarına çelindiği zaman tutmağa çalışırlar tutarlar ise topu çelen oyuncu ölür, yani oyun harici

olur. Top tutulmadığı oyunculardan birisi kaledeki hedefi urmak için nişan alarak topu kaleye doğru atar. Veya yuvarlar kaledeki hedefe isabet ettirebilirse topu çelen yine ölür.

Top tutulamaz ise karşıya iade edilir iade esnasında topu yüksekten atmak tehlikelidir. Çünkü bu top yere değmeksizin havada iken kaledeki oyuncular tarafından tutulacak olursa ölmüş olan bir oyuncu tekrar sağılır. Bu sebepten topu yuvarlıyarak iade etmek münasiptir. Çelinen top tutulmaz veya hedefe isabet ettirilemezse kale tarafındaki gurub bir sayı kazanır. Topu çelen ölmüceye kadar çelmekte devam eder öldüğü takdirde topu diğr arkadaşı alır, ve çelmeye devam eder. Oyuncular tamamen öldükleri takdirde yahut oyunun hitamı için evvelce kararlaşan sayı miktarı tamam olduğunda oyun hitam bulur. Sayının yarı olduğunda ölen oyuncuların tekrar sağılması yani oyuna iştirak hakkını ihraz etmeleri oyunun usulü iktizasındandır. Meyanede tekarrür eden sayı hitam bulduğunda üç defa daha top çelinir eğer bu üç toptan birisini karşı taraf tutar veya

hedefe isabet ettirirse yapılan sayıların tamamı üçer olur.

Kaledeki oyuncular yapılacak sayıyı ikmale muvaffak olmadan tamam ölürlerse mukabil taraftaki gurup, sayıyı ve son üç hamleyi muvaffakiyetle ikmal ederlerse kaledeki gurup galip sayılır. Galipleri mağluplar kalelerinden sırtlarına bindirerek kendi kalelerine kadar taşımak cezasına uğrarlar birinci seansın bu suretle hitamında kalede ahzı mevki eden taraflar mukabil taraf tebdili mevki ederek ikinci bir seans daha yaparlar.

Elamsama

Bu oyunda da çelmeli toptaki izahat dairesinde oyuncular iki guruba ayrılırlar ve karşı karşıya ahzu mevki ederler kezaik aralarındaki mesafe oyuncuların atış kabiliyetine göre değişir. Bu oyunda kalede hedef yoktur. Tarafeyn yekdiğerile iki elçi mübadele ederler. Gurubdan birisi kur'a ile ilk top atmak hakkını alır. Karşıya bir el ile havadan kavis çizmek suretile topu atar top elden çıkar çıkmaz topu atan kalenin elçisi kalesine doğru koşmağa başlar. Karşı oyunculardan topu

kim tutarsa koşan bu oyuncuyu nişan alarak urmak için topu atar eğer koşan oyuncuya isabet ettirirse urulan ölür. Bu defa diğer taraf karşıya aynı suretle topu atar ve elçisi mukabil taraftan koşmağa başlar elçi urulursa yine ölür. Tekrar elçiler mübadele edilerek oyuna bu suretle devam olunur hangi tarafın oyuncuları daha evvel ölür ise o taraf mağlup sayılıp oyunda hitam bulur.

Emenli Top

4 ilâ 10 oyuncu ile oynanabilir her oyuncu için bir emen yeni top girecek kadar küçük bir çukur kazılır oyuncu adedinden fazla bir emen daha açılırsa buna cin emeni derler. Topu 4—5 metre mesafeden emenlere doğru yuvarlarlar top kimin emenine girerse o alta yatar topu yuvarlayan ve emene girdiren oyuncu üstüne biner ve altındaki oyuncu yine bu suretle topu emenlere doğru tekrar yuvarlar topu birisinin emenine girdirmeğe muvaffak oluncaya kadar altta kalır muvaffak olduğundan top giren emen sahibi alta yatar ve alttaki üstüne biner eğer top cin emenine girerse oyuncular kaçar ve

etrafa dağılır yatan oyuncu topu atarak oyunculardan hangi birisini tutabilirse urulan oyuncu alta yatar uran üste biner. Aksi takdirde eski vaziyetinde kalır oyun bu suretle devam eder. Oyunun bitmesi oyuncuların usanmasına bağlıdır.

Bindiğim eşsek

Evvelce tarif edilen şekilde oyuncular iki guruba ayrılır kura atarlar, tarafeynden birisi elleri dizlere dayalı vaziyette eğilir. diğer gurub üzerlerine binerler bu suretle bir daire teşkil olunur.

Süvarilerin arası ikişer üçer adımdır. Elde bulunan bir topu üsttekiler en yakınındaki arkadaşına o da diğerine atmak suretile yere düşürmeksizin devrettirirler. Üç düvir bu suretle tamam yapılırsa alttaki oyuncular süvarilerini taşımak suretile yürürler ve yerlerini tebdil ederler tekrar top do-laşmağa başlar eğer tutulamazda yere düşerse altta yatanlar kendi süvarilerinin üzerlerine binerek tebdili vaziyet ederler ve oyun bu suretle usanincaya kadar devam eder.

Osmancıkta Üç Kitabe

Neşet Köseoğlu

Osmancık Danışmendilerin tahminen fethi tarihi olan (463 H.) den evvel ve sonra Bağdat cad-desi üzerinde bulunmasından ötürü çok mühim tarihi hadiseler sahne olduğu gibi isimleri tarihe geçen bir çok adamlar da yetiştirmiştir. Bunlardan bir çoğu memleketlerinin imârı için cami, medrese, imaret, kervansaray çeşme gibi eserler vücuda getirmişlerdir. Maalesef bunlardan bu gün elimizde bulunanlar birer harabe halindedir. İçlerinde kitabesi tahripten kurtulmuş olanlar da vardır. Bunlardan bir kaçını aşağıya yazıyoruz.

1 - Koca Mehmed paşa veya imâret camisi kitabesi :

Caminin ve kitabenin fotoğrafı (Çorumlu) nun birinci sayısında çıkmıştır. Yazı iki parçadan ibaret renkli mermer üzerindedir, kabartmadır.

Taşın uzunluğu : 1,80
» genişliği : 0,38
Satır genişliği : 0,13
İki satır olarak yazılan yazı şudur.

1 - امر بعمارة هذا المماره في ايام دولة
السلطان الاعظم سلطان مراد بن محمد خان
خلد ملكه

2 - محمد پاشا بن خضر تقبل الله خيراته
في تاريخ اربع و ثلاثين و ثمانمائة غفر الله له

İmâret mescidinin (Koca Mehmed paşa) adı ile anılan (Mehmed paşa bini Hızır) tarafından hayrat olarak (834 H.) de yapıldığı anlaşıyor. Koca Mehmed paşa ve sü-lasei hakkında (Çorumlu) nun birinci sayısında kâfi derecede izahat vardır. Mehmed paşa veziri azamlığa kadar yükselmiş, Osmanlı devletine ve hususiyle Osmancığa büyük hizmetleri dokunmuş bir zattır. Yaptırdığı bu caminin kapa-sı da pek kıymetlidir. Cevizden yapılmış, tezyinatı oymadır. Üze-rine gayet güzel bir sülüs ile yazıl-

mış hadiselerde vardır. (Çorumlu) nun birinci sayısındaki fotoğrafın-da bu incelikleri eyice tefrik etmek mümkündür. Mehmed paşanın Os-mancıkta bir imareti de vardır. Dergimizin vesika kısmında neşret-tiğimiz vakfiyelerine göre (100) ka-dar cami ve imaret hâdemesinin idaresine kâfi gelecek kadar vakıf verildikten sonra imarete Osman-cığın umumî nüfusuna kifayet ede-cek kadar azık ve verebilecek arazi vakfetmiştir. İmaretin mutbağı 1255 tarihine kadar işlemiştir. Bu tarihe kadar yılda üç ay yalnız çorba ve

hergün ekmek verilmiş mutbak ve kazan bakımsızlık yüzünden harap olduğundan sonraları yalnız Ra-mazanda muhtacine ekmek veril-meğe başlanmış (1283 H.) tarihin-den sonra bu da kaldırılmıştır. Pa-şanın bunlardan başka Osmancıkta bir hamami ile bir kervansarayı vardır. Fakat bunların kitabeleri bulunamamıştır. Hamam üç halvetli ve tek kubbelidir.

Mehmed paşanın oturduğu ev Mukbil mahallesinde imarete yakın ve halen Tekeli oğlu adı ile anılan evdir.

2 — Koyun babanın türbe kitabesi :

تاريخ صاحب الصدور والقبه سلطان قيون بابا
بتوقيت مولاه بن سليم فتاريخ هذا المولى العليم
يقول الدليل العليل الاليم (على كل شيء قدير حليم)

تاريخ القبة سنة أربع و سبعين و ثمانمائة
على كل شيء قدير حليم
محرر

قبة بنت مبابيها صورة صنعت معانيها
مارأى الناس نحو ثانيها صار تاريخ هذه البقه
مثله الباقي لمن يصنع (الله خلد سهرم بانيها)

Bu kitabenin fotoğrafı (Çorumlu) nun üçüncü sayısındadır. Burada görüleceği veçhile yazı istif noktasından pek güzeldir. Bilhassa ortasındaki dairedaki yazılar eyi bir eserdir. Bu kitabeden koyunbabanın (25 Muharrem 873 H.) tarihinde öldüğü ve (874 H.) tarihinde de kubbenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda (علي) mısrai vefatına (كل شيء قد ير حليم) mısrai ise kubbenin yapıldığına tarihtir. Kitabenin taşı mermerdir.

Eni	0,68
Boy	0,79
Satır genişliği	0,10
Orta dairenin kutru	0,30

Bu kitabe şimdi Halkevi müzesindedir. Şimdilik elimizde koyunbabanın menakibinden başka bir şey yoktur. Koyunbabanın kim olduğu ve hayatı hakkında bir tetkik hazırlamaktayız. İleride bu sütunlarda neşredeceğiz.

3 - Baltacı Mehmed Paşanın çeşme kitabesi :

Bu kitabenin fotoğrafı dergimizin üçüncü sayısındadır. Kitabe mermerdir.

Buyu 0.92

Eni 0.73 santimetredir.

Üç sütundan ve her biri altı mısra, hepsi (18) mısradan ibaretir. (Dürri zade) tarafından yazıldığı kitabeden anlaşılmaktadır. (1147 H.) de Üsküdar'da vefat eden (Dürri Mehmed efendi) olmaktadır. Baltacı (1121 H.) de Halep valiliğinde bulunduğu zaman orada kadı idi. Baltacının Erzurum veya Halepte vali bulunduğu zaman bu çeşmelerin yapıldığı anlaşılmaktadır. (1047 H.) tarihli Bayram paşa vakfiyesinde (Sarıalan) adındaki yerden Osmancık bağlarına getirilmiş olan suyu kasabaya getirerek (18) çeşmeye taksim ettirdiği ve (Telli İbrahim) adında birini nazır tayin ettiği yazılıdır. Sonra zamanla bakımsızlık yüzünden çeşmeler ve yollar harap olmuş Baltacı (Mehmed paşa) da ikinci defa olarak tamir ettirmiş ve dört çeşme yaptırmıştır. Bu su tesisatı da 100 sene yaşamıştır. Bu gün Osmancık içecek su noktasından büyük himmetlere muhtaç bir haldedir. Bu dört çeşmede aynı kitabe vardır. Bu kitabeyi aynen yazıyoruz :

Menbai aynı ata mayel ihsanü seha
Hazreti sadri kerem pişe Mehmed paşa
Eyleyüp mali firavan ile sarfı himmet
Şehri Osmancı bu ab ile kıldı ihya
Kati muhtaç idiler suya bu şehrin hslkı
Vakıa hayrı azım etti ol asaf hakka
Kızılırmak gibi içtikleri hunab idi hep
Bağrın ol teşnelerin yakmıştı killeti ab
Vüzeradan nice hayırehli murad etti veli
Birisiz olmadı bu hayre muvaffak asla
Hamdülillah ki o düsturi salah endişe
Eyledi bu eseri paki müyesser mevlâ
Hele bir böyle sevab ettiki ta mahşerede
Nuş edüp rahmet okurlar ona alâ edna
Çarıyarın şerefi aşkınadır çeşmei çar
Çarı enharı cenan olana ruzû ceza
Deli leb teşnelere Dürri daî tarih
Abi selsali sebil etti Mehmed Paşa (1)

1117

Baltacı Mehmed paşa hakkında tarihlerde geniş miktarda malûmat

vardır. Burada tekrarı uygun görülmedi.

Deli Boran

Ziya Gürel

Deli Boran veya Boran Baba, Çorumun Sarımbey köyündendir. Bu köy ve bulunduğu vadideki köyler kuyumcu aşiretindedir.

Deli Boranın 310 tarihlerine doğru göçtüğü anlaşılmaktadır üç peşli entari giyerek, kendisine takılan isme uygun olarak, serseriyan dolaşan Deli Boranın, birçok âşıkların yaptığı gibi Kerbelâya, hacca gittiği, ırakı, Suriyeyi dolaştığı söylenmektedir.

Köyde torunları varsa da, bunlar dedelerinin hayat ve eserlerinden bir şey bilmemektedirler. Cönklerde (mecmualarda) eserlerine pek az rastladığımız Deli Boranın halk arasında iyi bir ünü vardır. Yamadili Sefil Ahmed bir deyişinde :

Muhammet Aliden alıp satıyor
Kuyumcuda Boranın malı güzeldir demektir.

Sefil Ali (Sungurlunun yazır köyündendir) ve Sefil Ahmed ile

çağdaş olan Deli Boranın, bunlarla birlikte, Sungurlulu olduğu bu civar halkınca ileri sürülen Ermeni "aşuğ" Zeki (x) ile karşılaştığı söylenmektedir. Şu üç kıta karşılaşmada Deli Boran tarafından söylenenlerden bir parça imiş :

Püryan eylediler hakkım illere
Yene sen mi geldin gül yüzü benim
Seni bekçi derler yüce bellere
Dem kadem getirdim hırkası şallım
Er olanlar menziline yetişir
Kan kanı görür de kaynar katışır
Seher vakti can bülbulün ötüşür
Sünbülü reyhanım yer konca güllüm
Deli Boran karşısındaki yavru baz
Bir tütünün, n vasfın etsem yene az
Dilberlerin cümlesinden serifraz
Kesme selâmın ey şirin dillim

(x) Sungurluda mahkeme azalığında da bulunmuş olan Ermeni Zekinin basılmış şiir mecmuası vardır. Sungurluya gelen Çelebi Feyzullahtan himmet aldığı söylenmektedir.

Deli Boranın deyişlerinde bir kaçı :

I

Alemi kudretten bir güzel sevdim
Marifet ehlolan hû dost yazıldı
Ademe şeriatim demedi mi hak
Ferîştahlar secede kıldı düzüldü

Bir pula sat şu cihanı terkeyle
Çarhı döndür asiya bin arkeyle
Zamanenin hikmetini farkeyle
Kem kesret basıldı candan bezildi

Asılsız olanlar arını gözler
Kimi zarar kimi kârını gözler
Şaki cehennimin narını gözler
Refiklik şaşıldı yoldan azıldı

Gönül bir kaçıları karada kaldı
Derdini verdin iş çarede kaldı
Güzel ikram izzet arada kaldı
Büyük küçük birbirinden yozuldu

Komşudan komşuya varılmaz oldu
Bozuldu şu alem düzelmez oldu
Evliyanın yolu sürülmez oldu
Rahi din üç yıllar giz oldu

Kâmil mürşit olan buyruktan başlar
Herbes kemalin işleğin işler
Neyleyim müdara erkânı taşlar
Muhkem değil kuşağımız çözülde

Mizanı geçmeğe yükrük at gerek
Gerçek aşıklara coş firkat gerek
Müşkil halletmeğe kâmil zat gerek
Tarikatın kapuları bozuldu

Boran der ahır mehdi gelecek
Rakibi hep bölük bülük böylecek
Aynelyakin âlâmetler olacak
Çok ikrarlı ikrarından üzülde

II

Deşti Kerbelâdan ihsan olursa
Arayım derdimin çarelerini
Yene çevrildim sana yar deyu
Silmedin alnımın karelerini

Muhabbet deminde çağlar gezerim
Ben niçin güleyim ağlar gezerim
Derman deyu adil bekler gezerim
Halik deldi sinem arelerini

Gönül odur ilmihalin bilmektir
Asıl merdlik bu meydanda ölmektir
Gönül dergahından carı kalmaktır
Arifler farkedir buralarını

İçtik ama aşk dolusu az geldi
Dosttan bize şaka ile naz geldi
Kumaş diye beklediğim bez geldi
Hele bir farkeyle oralarını

Eski gam yükünü tayılamak olmaz
Kılavuzsuz deryayı boylamak olmaz
Başına her geleni söylemek olmaz
Yene açtın sınem yarelerini

Gönül vaz mı gelir kaşı karadan
Tecellâmız nasip eyle yaradan
Sürünecek söyler rakip aradan
Bilmezler mi anda sıralarını

Bu aşkın elinden sinem ezgündür
Ceset candan can cesetten bezgündür
Deli Boran Haydar ile bozgundur
Kim düşüp bulacak aralarını

Zirai Bakımdan Çorum :

İklim Hususiyetleri

Halid Koçak

— Geçen sayıdan devam —

Hamam özü ovası :

Çorumun şimaline düşer ve 30 kilometre uzunluğundadır. Denizden yüksekliği 450 - 500 metredir. 15 x 5 = 75 kilometre genişliğindedir. Toprağı derin kumludur.

Bu bölgede Kenevir ve pirinç ekilmekte iyi neticeler alınmaktadır.

Seydim Ovası :

Çorumun garbinde ve 15 kilometre uzağındadır. 50 K. M. M2. kadar genişliği vardır. Denizden 950 metre yüksektir. Bu ovanın toprağı killi, kireçli kumlu, ve umusludur. Arpa ekimi çok iyi sonuçlar vermektedir. Bire yirmi ortalama verimidir. Yalnız fazla arızalı ve dalgalıdır.

Bozbuğa ovası :

Çorumun cenubu garbisinde Bozbuğa, Yenice, Çay hatap, Sa-

rim bey, Ahmed Şahna, Harzadın abdal ata, Bügdüz köyleri arazisini teşkil eder. Bu ova 10x7 = 70 K. M. M2. genişliğindedir. Denizden yüksekliği 850—880 metredir. Toprağı killi ve kumlu killidir. Çoruma uzaklığı 13 kilometredir.

Ova saray ovası :

Çorumun Ovasaray, Kayı, Bugabağı, Maza, Sarta, Üyük, Karapınar, Karaca köy arazisini teşkil eder. Genişliği 14x4 = 56 K. M. M2. dir. Denizden yüksekliği 700—800 metredir. Çorumun cenubunda 10 12 kilometre uzağındadır. Toprağı killi kumlu, kireçlidir.

Düğenci ovası :

Çorum merkezine 20 kilometre olup şarkı şimaliye düşer. Bu ovanın ehemmiyetli bir kısmı Amasya vilâyetinin Gümüşhacıköy ka-

zası arazisine dahildir. Çoruma ait parçası 8x4 = 32 K. M. M2. dir. Denizden yüksekliği 900 metredir. Toprağı ağır killidir. Mer'a ve çayır yetiştirmeğe pek elverişlidir.

Çorum — Merzifon yolu bu ovayı ikiye ayırır. Kışın ve yağışlı günlerde bu ovanın yapışkan killi toprağından nakil vasıtaları geçmekte çok güçlük çekerler.

Hüseyin ova :

Eski adı Hüseyin abad olan Alaca kazasının mühim bir kısım arazisini teşkil eder. Genişliği 22x12 = 264 K. M. M2. dir. Denizden yüksekliği 725—875 metredir. Toprağı killi kumlu, kumlu killidir. Oldukça münbittir.

Mecidözü ovası ;

Mecidözü kasabasile yakın köylerinin arazisini teşkil eden bu ova 20x5 = 100 K. M. M2. genişliğindedir. Denizden 950 metre yüksekliktedir. Toprağı kumlu killi, killi kumludur.

Osmancık ovası ;

Osmancık kazasının kızılırmak boyundaki köyler arazisini kaplayan bu ova 20x15 = 300 kilo M. M2. genişliktedir. Denizden yüksekliği 300—550 metre arasındadır

toprağı derin kumlu killi, killi kumlu olan bu sahada pamuk, çeltik, nar, incir yetişmektedir. Yabani zeytin ağaçları bol olarak bu mntıkada görülmektedir.

Sungurlu ovası ;

Sungurlu kazasının Demir şeyh Budak özü Mihmandı diye adlarla anılan üç ovasını ihtiva eder. Bu ovalar yekdiğerinden ufak tepciklerle ayrılırlar. Ve hepsi birden Budak özü ovası adile anılırlar. Genişliği 30-25—750 kilo M. M2. dir. Denizden yükseklikleri 550—850 arasında değişir.

Toprağı killi kumlu, kumlu killidir. Umuslu yerleri çoktur. En münhat yeri Budak özü ovasıdırki denizden 550 metre yüksekliği vardır. Burada pamuk yetiştirilmektedir. Hububat ziraatı diğer yerlerde oldukça iyi verimlidir. Buraya Çorumun zahire ambarı adını verirler oldukça münbit bir toprağı vardır.

Delice ovası ;

Genişliği 20-15—300 kilo M. M2. olan bu ova Sungurlu kazasının cenubu garbisine düşen araziye kaplar. Toprağı killi kumlu, kumlu illi, kireçlidir derindir.

Çorum ovası ;

Çorum kasabası ile Sarmaşa, Bayat Ömer bey, Deliler, Gürcü, Elemin, Buluz, Celil kırı, Yaydığın, köyleri ile civar arazisini teşkil eder. Genişliği 20X15—800 kilo M. M2. dir. Denizden yüksekliği 800—870 dir.

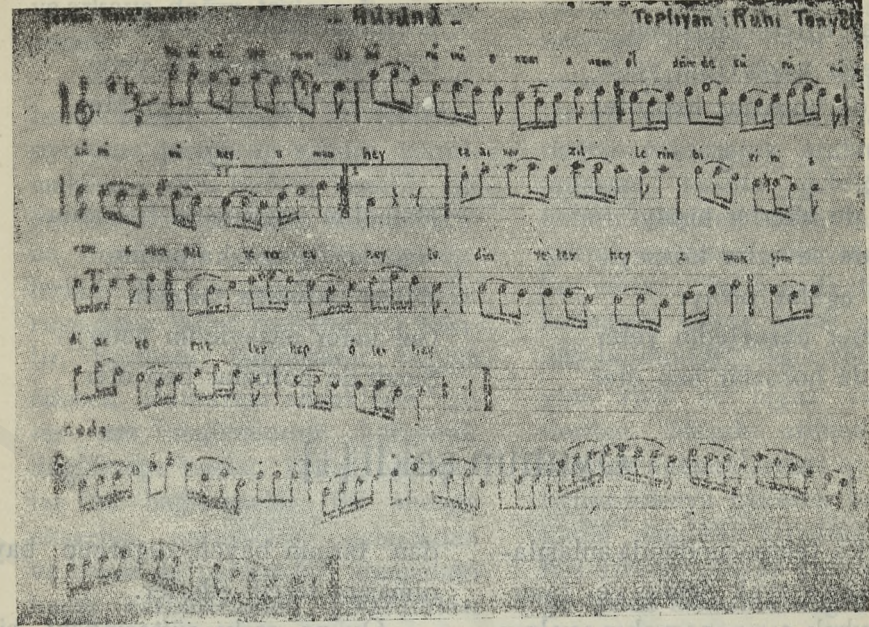
Bu ova eosen teşekkülâtına malik olmakla beraber üçüncü zamanın Pilyosen devrine ait göl safahatını ihtiva ettiği iddia edilebilir. Uyuz gölü diye anılan ve ovanın garp kısmına yakın bulunan göl bu devrin bir bakiyesi

denilebilir. Etrafını çevreleyen yamaçlardan bakıldığında ovanın tedricen bu göle doğru derinleştiği ve çukurlaştığı, etrafındaki kırk göz bantaklıklarının mevcudiyeti bu hissi kuvvetlendirmektedir.

Bu ovanın şark sınırını teşkil eden Melik gazi tepeleri eteğinde ve en hakim bir yerde Çorum şehiri kurulmuştur.

Ovanın toprağı yer yer kumlu killi, killi kumlu killi kireçli ve killi alçılıdır. Orta derecede münbittir. Her dürlü hububat bilhassa pancar ekimine çok elverişlidir.

Çorumun Halk şarkılarından :

H ü r ü n ü [1]

Hürünü yavrum da hürünü
Öldüm de sürünü sürünü
Takıver zillerin birini
Gel yeter nazeyledin yeter (2)
Şimdi de horozlar hep öter

(1) Bu türkü notaya (Ruhî Tanyel) tarafından alınmıştır .

(2) Bu nekarat sevgili tarafından söylenir

Bana bana göz eyledin yeter

Şimdi de horozlar öter

şekline girer.

2

Hekisin yavrum da hekinin
Bahçende bülbüller şakısın
Takıver zillerin ikisin
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

3

Höcünü yavrum da höcünü
Yaylalarda gördüm göcünü
Takıver zillerin üçünü
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

4

Mardini yavrum da merdini
Kim ne bilir kimin derdini
Takıver zillerin dördüü
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

5

Herge de ekerler arpayı
Bizde de severler körpeyi
Açınız ağalar ortayı
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

Oyunun şekli [1]

Türkü temposundanda anlaşılacağı üzere ayak hamle ve tavrırları zeybek oyununa yakın, yalnız hareketler daha sakın ve yumuşaktır. Figürler ruhi ve hissi hadiseleri objektif bir şekilde irae eder. Halkın kendi ruh ve mizacından doğan basit operet nümelerinden biridir denilebilir.

Eski terbiye ve an'ane icabı olarak bu oyun umumî cemiyetlerde mevkî göre ya bayanlar veya baylardan iki artistle oynanılır idise de erbabi zevk mahrem ve hususî meclislerde oyuncular-

(1) Bu yazı da (Nazmi Tombuş) tarafından yazılmıştır.

6

Karakuşlar uçar havada
Yavruları oynar yuvada
Issızdamı kaldın burada
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

7

Halhalım yavrum da halhalım
Hepimiz ayaga kalkalım
Zilleri parmağa takalım
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

dan birinin bayan, diğerinin bay olmasını tercih ederler.

Oyuna şarkı güftesindeki birinci bent söylenirken dizler üzerinde oturur vaziyette başlanılır. Zeybek oyununun kısa btr müddet devam eden diz ve ayak uçları ile idare edilen figüründe olduğu gibi harekât diz ve ayak uçlarına ve bazen tabanlara istinat eder.

Eller omuz ve baş hizalarında ve bazen daha yukarıya kalkar. Kollar zeybektekinden daha mülayim ve sakın tavrırlarla aşağı, yukarı hareket eder ve açılır, kapanır.

Vücut oyuncuların dereceli maharetine göre sağ ve sola doğru yumuşak hareketlerle hafif, ön ve arkaya doğru fazlaca kıvrımlar yapar.

Birinci bentteki (takıver zillerin birini) mısraı söylenirken oyunun devam ve ahengi bozulmaksızın zilin birisini kezaik diğer bentlerdeki (zilin ikisini, üçünü, dördünü) gibi güfteleri söylerken baş ve orta parmak uçlarına diğer ziller bağlanır ve takılır. Bestenin temposunu tanzim edecek muntazam ahenklerle ziller saz nağmelerine karışarak döğülmeğe başlar. Erkek oyuncular zil bağlamazlar. Bu ahenge ekseriya parmakları uçlarından ve bazen de parmakları arasındaki kaşık darbelerinden çıkardıkları tempolu sedalarla iştirak ederler.

Güftenin (öldüm sürünü, sürünü) mısraı gibi istihram ve niyaz mısraları söylenirken oyuncuların birisi diz ve ayak uçları üzerinde müstağni ve nazlı bir maşuk vaziyeti, diğeri ise bunun dizleri önüne secde edercesine eğilerek ve ellerinin arkalarıyla yere vurarak güftedeki (sürünmek) mefhumunu canlandırıcı bir tarzda merhamet ve mürüvvet isteyen bir âşık tavrı izhar eder.

Ve (gel yeter naz eyledin yeter, şimdi de horozlar hep öter) mısralarının terennümü esnasında başını kaldırır, geri geri çekilir.

Sevgili rolündeki bu yalvarışlara karşı biraz güler yüz gösterir Mülâyim vaziyetler alır bir nekarattaki (yeter nazeyledin yeter) mısraını (bana, bana göz eyledin yeter) şekline tahvil ederek söyler ve geri çekilmiş olan âşıka doğru yaklaşıp aralarında bir anlaşma husule geldiği hissini anlatır. Bundan sonra bir müddet şakrak ve neşeli tavrırlarla oyuna hız verilir. Bu esnada da sevgili rolündeki yavaş yavaş geri çekilmiş bulunulur. Âşık rolünü alan yine rica ve niyaz vaziyetinde ileriler. Maşuk rolündeki bazı varyete numaralarında ayakta iken belini arkaya bükerek başını yere kadar değdiren artistler gibi dizleri üzerine oturur vaziyette olduğu halde arkasına doğru eğilmeğe başlar. Bu sırada âşık yanına yaklaşmış bulunur ve dizleri üstüne dizlerini bastırır. Bu vaziyette kâh yekdiğerinin üzerine eğilerek kâh doğrularak bir müddet daha oyuna devam ve şu suretle güya bir visâl sahnesi irae ederler. Yedinci ve sekizinci bentlerin terennümüne başlandığı esnada oyuncular yavaş yavaş yekdiğerinden ayrılırlar ve ayağa kalkarlar. Son nekaratıda ayakta söyliyerek oyuna hitam verirler.

Bütün bu figürlerin icrası esnasında beste nağmeleriyle hem ahenk olarak zil ve oyun devam eder.

Haydi Combam

Notaya alan

Sadi Leblebici

Haydi combam hay di hay di Hay di com bam

hay di hay di göz le rin be ni bay di

göz le rin be ni bay di e lin naz li

ya ri ne na sil di ye lim hay di

na sil di ye lim hay di

Haydi Combam [1]

Notaya alan : Sadi Leblebici

Haydi combam (1) haydi
Gözlerin beni baydı
Elin nazlı yarine
Nasıl diyelim haydi

Kanefil (2) suyu neyler
Güzel kokuyu neyler
İki baş bir yastıkta
O göz uykuyu neyler

Kanefil ekermisin
Balınan şekermisin
Meramın sevmek değil
Kuru dil dökermisin

Kanefilim susuzum
Üç gündür uykusuzum
Girme yarım koynuma
Elim durmaz huysuzum

(1) Comba — Kömüş yani öküz cin-
sinin tohumluk olan 3-5 yaşındaki erkeği-
ne denir.

(2) Kanefil — Karanfilin galatıdır.
Çorumda bu şekilde kullanılır.

Çorum Manileri

Eşref Ertekin

242

Bülbül har ağladır
Aşıkı yar ağlatır
Ben feleğe ne ettim
Beni her bar ağlatır

243

Bülbül olsam güle ne
Turna olsam göle ne
Ben dedim yarım olsun
Ben yar sevsem yare ne

244

Bülbül öttümü felek
Gülün bittimi felek
Bizi böyle ayırdın
Keyfin yettimi felek

245

Bülbülüm uçtu gitti
Kanadın açtı gitti
Düşman yerin bol olun
Yar benden geçti gitti

246

Bülbül geldi güz ile
Yarım ale göz ile
Beni dinden çıkarır
Şu şiveli göz ile

247

Bülbül geldi güz geldi
Yanıma bir kız geldi
Ben cihanı nideyim
Yarimden bir söz geldi

248

Bir ay doğdu gediyor
Bülbül figan ediyor
Öpersen işte gerdan
Eller sana ne diyor

249

Bir ay doğdu Batumdan
Selâm geldi hatundan
Yavrum bir seftali ver
Kırkma kâkül altından

250

Ben selâm verdim sana
Yarım hor bakma bana
Ezaya dayanamam
Heman nazeyle bana

251

Benim ağam çelesi
Boyu üç dört halebi
Elimdeki perçemin
Sandım sırma gelebi

252

Ben yandım seni bilmem
Ten yandı canı bilmem
Göz açtım seni gördüm
Senden gayrisini bilmem

253

Beni bir yılan soktu
Yat değil bilen soktu
Yanımda duran değil
Dizimde oturan soktu

254

Ben de canım
Öt bülbül ben de canım
Yar göğnünü yitirmiş
Ararsa ben de canım
Yar yoluna kurbanım
Kapunda bende canım

255

Beni güzel
Gerdanda beni güzel
Ben güzeli severim
Severse beni güzel
Çoğunu ağlatmışsın
Ağlatma beni güzel

256

Ben de düştüm peşine
Yanıyom ateşine
Ben sevda bilmezken
Bu da geldi başıma

257

Beni soktu boz yılan
Gözüm doldu toz ile
Bencileyin var mı ola
Yeşerirken bozulan

258

Ben bir altın tekneyim
Yar yolunu bekleyim
Bana bir bergüzar ver
Ölenedek saklayım

259

Ben bir altın vezneyim
Yar kapunda haznayım
Verin benim yarımı
Melûl mahzun gezmeyim

260

Ben ayrıldım yarimden
Elim gitmez böğrümünden
Aman ehli adam yok
Elimi ala böğrümünden

261

Ben pınara varmadım
Elim yüzüm yumadım
Ant verirsen içerim
Ben bilezik almadım

262

Ben seni bekmez sandım
Yüreğim yakmaz sandım
Yediğin tuz ekmeği
Seni unutmaz sandım

263

Ben gidiyom bugün yar
Taşlar al da döğün yar
Bensiz senin üstüne
Ne ay doğsun ne gün yar

264

Ben gittim hanem kaldı
Derdime yanan kaldı
Ne bir murada erdim
Ne bir nişanem kaldı

265

Bağdada paşa gider
Memeler koşa gider
Mehle kızın alanın
Emeği boşa gider

266

Bağdatda hurmalıklar
Suda oynar balıklar
Ne böyle sevda gördüm
Ne böyle ayrılıklar

267

Beyaz geyme üşürşün
Güzellikte meşhursun
Bir acayip huyun var
Yadile konuşursun

268

Beyaz geyme tanırlar
Seni yosma sanırlar
Benim talihim yoktur
Sonra elden alırlar

269

Beden kürkün kisası
Baldan tatlı pusesi
Sevdim ise ben sevdim
Eli almış tasası

270

Parmağında felize (1)
Selâm söylen horuza
Bu gecelik ötmesin
Yar geldi hanemize

271

Barmağında mühürü
Etme bana kahiri
Bu kahiri etmeden
Doldurda ver zehiri

272

Barmağında mühür yar
Etme bana kahr yar
Sensiz sular içersen
Olsun bana zehir yar

273

Barmağında hatemi
Etme bana sitemi
Bu sitemi etmeden
Keşke öldürsen beni

(1) Bir nevi yüzük taşı.

274

Cefa cefa üstüne
Bu cefanın aslı ne
Asılırdı ölürüm
Şalvar bağın üstüne

275

Cici babucum cici
Gümüş bastonum ucü
Benim bir yarım vardır
Kırılmış badem içi

276

Cici babuç cız eder
Kız oğlana göz eder
Oğlan bir şey bilmiyor
Ne ederse kız eder

277

Ceviz koydum bellere
Ben demedim ellere
Kese kurban olayım
Seni diken ellere

278

Ceviz içi dört kıynak
Gönlüm yerden ayrılmak
Ayrıldığım gayrılmam
Gönlüm yere pek kaynak

279

Çıktım ambar koluna
Baktım yarın yoluna
Bir incecik kar yağmış
Nazlı yarın yoluna

280

Çıbık lülesin buldu
Ağam kölesin buldu
Köleyi seven ağa
Henüz belâsın buldu

281

Çıbığım çuha yerim
Bağrım yuha (2) yarım
Ne dedimde incittim
Gözlerim çıka yarım

282

Çıbığım yok uzadam
Yar yolunu gözedem
Şu cihanda mislin yok
Seni kime benzedem

283

Çıbık uzun tütün az
Gitti bahar geldi yaz
İlâhi kömür gözlüm
Daha bitmezmi bu naz

284

Çıbık uçı kehribar
Ben Osmanlı yar kibar
Haznandan ne eksilir
Koyma bizi intizar

285

Çıbık uzat bakayım
Perpereler takayım
Sen çayırda kıl namaz
Ben boyuna bakayım

(2) Yufka yani hassas demektir.

286

Çıbık uzatma ile
Yolu gözetme ile
Çirkin güzelmi olur
Kâkül düzeltme ile

287

Çayırda kıldım namaz
Oda hakka yaramaz
Cahilin ettiği
Allah bile kınamaz

288

Çekmecemin perçini
Açamadım içini
Dün gece nerde idin
Koynumun güvercini

289

Çekmecem açtım gece
Kuran okudum hece
Billâhi inan yarım
Uyumadım dün gece

290

Çekmecemin kilidi
Üstünü gül bürüdü
Hakikatsiz yar için
Bütün ömrüm çürüdü

291

Çekmeceyi açamam
Tüyden gönilek biçemem
Bana yardan geç derler
Yar tatlıdır geçemem

292

Çittir minderin yüzü
Ayırdılar şu bizi

Ayranlar ommasın
Mevlâm kavuştur bizi

293

Çaya inesim geldi
Ata binesim geldi

Kömür gözlü yavruya
Yine göresim geldi

294

Çaya vardım çay susuz
Çarşaf yudum kenarsız
Ellerin yarı geldi
Hani bizim hayırsız

295

Çay geçdim ada kaldı
İşim feryada kaldı
Esmedi badı sabah
Gemim deryada kaldı

296

Çaylarda semeğim yar
Bilmezsin emeğim yar
Sensiz içime sinmez
Bir oyun yemeğim yar

297

Çayda ibrık delinmez
Evme menzil alınmaz
İki şahit bir olmuş
Ona derman bulunmaz

298

Çay içinde çağlarım
Yar yitirdim ağlarım
Yarı ısıtma tutmuş
Ben ısıtma bağlarım

Çorum Havadisleri :

Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması

Halkevimizin bu ay içindeki çalışmalarını sıralıyoruz.

Sosyal Yardım Şubesi :

Şehir ve köy hastalarını meccanen muayene için açılacak muayene hane ve muayene haneye lâzım olan muayene aletleri ve levazımı tıbbiye getirilmiş her gün muayyen saatlerde yapılacak muayenelerin listesi hazırlanarak ilân edilmiştir. 91 fakir hastanın reçeteleri yapılmış (7) kişiyede para yardımında bulunulmuştur.

Çocuk esirgeme kurumu heyeti idaresile el birliği yaparak kuruma yüz lirayı müteceviz para temin edilmiş, kurum menfaatine verilen garden parti için bütün şubelerimiz bütün vesaitile yardımcı olmuş ve Kırşehir felâketzedeleri için

(3169) lira (83) kuruş toplanmasını teminine muvaffak olmuştur.

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi

Çorum muhitindeki eski eserler üzerinde tetkiklerde bulunmakta olan Dil, tarih, edebiyat kolu Kuşören kalesile Alacahüyük hafriyat yerine kadar giderek incelemelerde bulunmuşlardır. Şimdiye kadar elde edilen eserlerin tetkik ve tasnifine devam etmektedir.

Konferans kolu : Bu ay içinde Halkevi salonunda İstanbul öğretmen okulu öğretmenlerinden Fevzi Selen tarafından İlk okul öğretmenlerle münevver tabakaya 8 dafa konferans verilmiştir.

Spor Ve Gençlik Hareketleri :

Spor bölgesi güreş kolunun en modern levazımile hazırladığı güreş salonunda 7 pehlivan her gün muntazam şekilde spor ve güreş talimlerine devam etmiş bu suretle hazırladığı 6 pehlivani Kastamonu güreş mintakasına müsabaka için göndermiştir.

Fudbol : Her gün öğleden sonra fudbol ekzersizleri yapılmaktadır. Sungurlu spor fudbol koluna bağlı gençler maç yapmak üzere Çoruma gelmişler iki gün Ev tarafından misafir edilerek iki memleket gençlerinin kaynaşmaları ve aralarında sevgi ve saygı hislerinin yükseltilmesi temin edilmiştir. 6 - 8 - 938 tarihinde Cümhuriyet alanında büyük bir kalabalık huzurunda her iki taraf maç yapmış ve bire karşı 3 ile Çorum sporcuları kazanmışlardır.

Köycülük Şubesi

Bu Şube, mevsimin hasad zamanı olmasına ve köylülerin harman işlerle meşgul olmasına mebni köylülerimizi son derece meşgul oldukları bir sırada işlerinden alıkoymamak için Ağustos ayı içinde

gezide bulunmağı münasip görmiyerek gezi programının bakiyesini Eylül ayı içinde yapmağı kararlaştırmıştır.

Toplantılar

Hususi Toplantılar

1 - Bu ay içinde Çocuk esirgeme kurumu şubesi heyeti merkeziyesi 5 dafa Halkevi salonunda toplantı yapmış ve kurumun inkişafı üzerinde haiz tesir mühim kararlar ittihaz etmiştir.

2 - Çorum köy kâtiplerine vazifelerine taalluk eden işler üzerinde talimat vermek üzere hususi idare köy bürosu tarafından 2 defa toplantı yapılmıştır.

3 - Ayrı ayrı gecelerde ev salonunda bütün salonu dolduran seçkin davetliler huzurunda bir nişan iki nikâh töreni yapılmıştır.

Büfeli ve danslı olan bu törenlerin müzik ve eğlenti ihtiyaçlarını Evimiz ar ve temsil şubelerimiz mensupları temin etmişlerdir.

Gösterit :

Geçen ay Tırtıllar ... piyesini

büyük başarı ile temsil eden gençlerimiz geceli gündüzlü bu dafa temsil edecekleri (Bir Adam Yaratmak) piyesinin provası ile meşgul olmuşlardır.

Halkevi sinemasında bu ay içinde gösterilen filimler.

Bozamboğ

Neş'e ile

Je Anita

Bağdat yolu

Nac Avvt

Filimleridir.

Ar Şubesi :

Ar şubesi : Kemân, piyano dersi alan talebelerine muntazaman ders-

lerini vermeğe devam etmiş, çocuk esirgeme kurumu menfaatine verilen gardenparti ve nişan nikâh törenlerinde programa dahil parçaların ekzersizlerle meşgul olmuştur.

Bando bu ay içerisinde Sungurlu çocuk esirgeme kurumunun fakir çocuklar için tertip ettiği eğlentiye iştirak etmiştir. Sene başından bu güne kadar (91) fakir düğünlerinde meccanen bandomuz çaldırılmıştır.

Halkevi mesaisi üzerinde toplu bir fikir edinmek için Ağustos ayı içinde vaki toplantıları tarih sırasile aşağıda göstermeği faydalı bulduk.

1 - 8 - 938	güreş	ekzersizleri	salonda
2 - 8 - 938	»	»	»
3 - 8 - 938	»	»	»
4 - 8 - 938	»	»	»
5 - 8 - 938	Sungurlu	sporcularına	ziyafet
6 - 8 - 938	»	Sporcularile	Çorum sporcuları arasında maç
12 - 8 - 938	Köy kâtipleri	toplantısı	salonda
13 - 8 - 938	Çocuk esirgeme	kurumu heyeti	merkeziye toplantısı salonda
14 - 8 - 938	»	»	»
14 - 8 - 938	Tarih kolu	kuşören kalesinde	tetkik gezisi

- [illegible]

Bir Düzeltme

Geçen sayımızda Neşet Köse-
oğlunun (Mukbil Bey) hakkın-
daki yazısında Cami kitabesinin
birinci satırı noksan çıkmıştır.
Temamı aşağıya yazılmıştır.

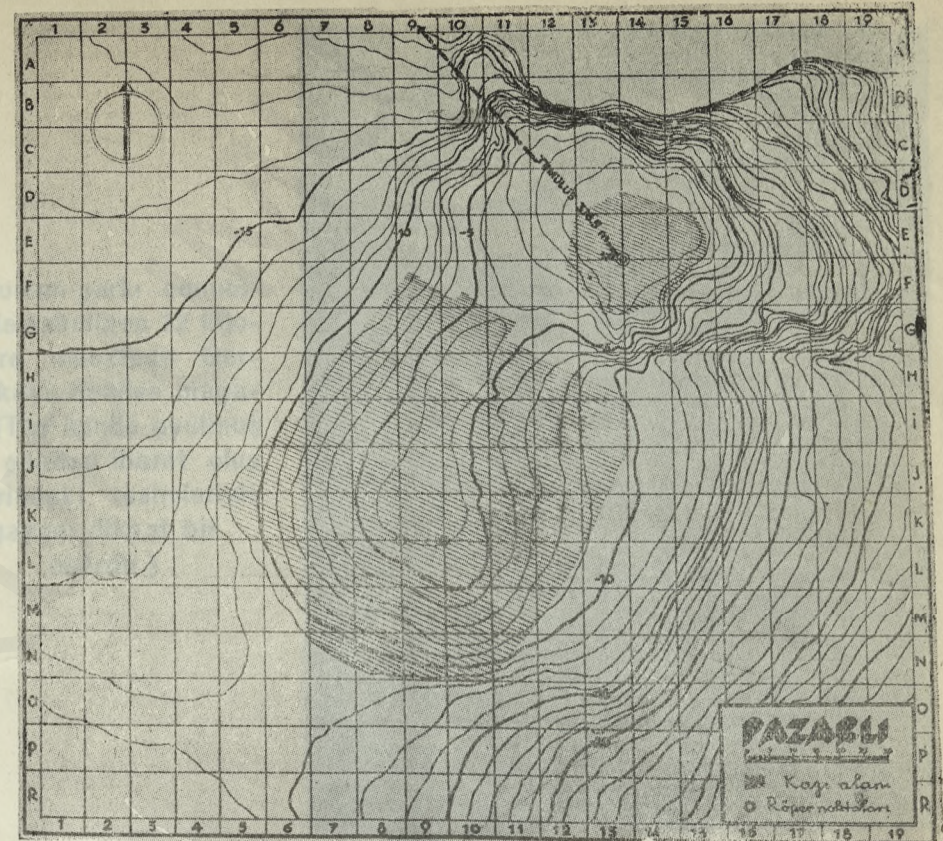
1 - قال النبي عليه السلام من بنا مسجدا لله

بِإِذْنِ اللَّهِ سَبْعِينَ يَتًا فِي الْجَنَّةِ

Okurlarımızdan özür dileriz.

« Çorumlu »

MESUL MÜDÜR: *Eczacı Bedri Bilginer.*

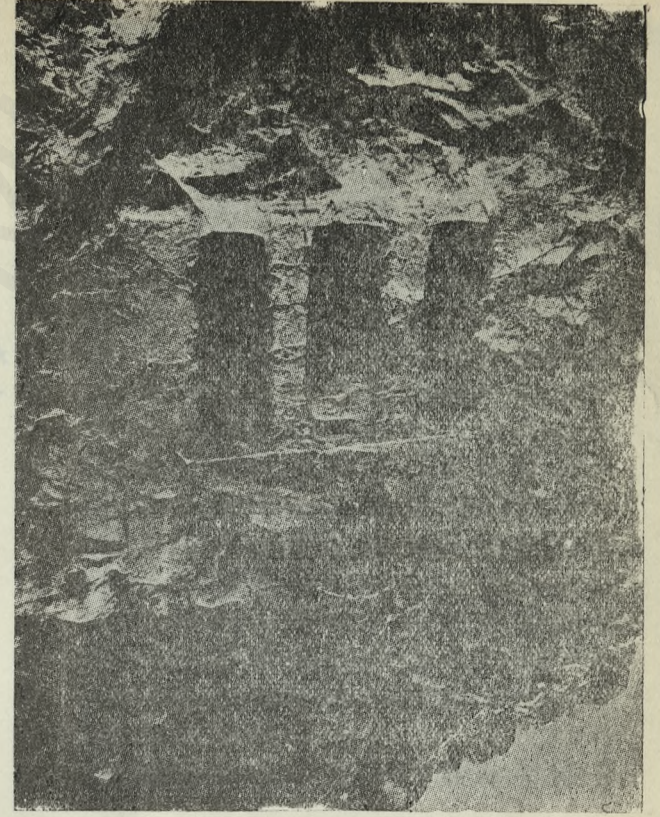
Bu resim Türk Tarih Kurumu tarafından (Çorum) un Pazarlı köyünde yaptırılan kazının yerini göstermektedir.

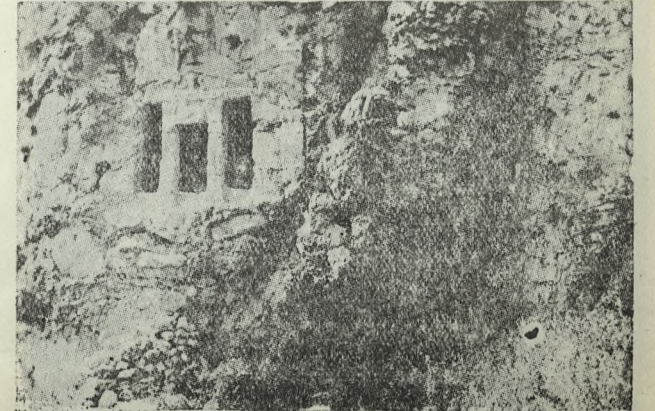
Gerdekkaya tahmi-
nen beşyüz metre
mesafede bir
hüyük .

Çorumun Tarih Belgelerinden :

Çorumun şarkı cenubisinde tahminen 12 kilometre mesafede Gerdekkaya denilen magara. (Taş içinde oyulmuş bir odadan ibaret olup üzerindeki resimleriyle şayanı dikkat bir eserdir.)

Gerdekkayanın uzaktan görünüşü

Çorumda Etnografik Araştırmalardan :

•Çorumun İmad ve Hüyük köylerindeki kadın kıyafetleri.

Buda anyi kıyafetleri gösterir. (Bu iki resim Hüyükte Türk Tarih Kurumu adına kazı ile uğraşan Bay Abdullah tarafından (Çorumlu) ya hediye edilmiştir.)

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dii, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 1

15 Eylûl 938

Sayı: 6

HE

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Akli gözünde olanlara	Abidin Varan 177
2 — Kuşsar, Kuşsaray ve Kuşören	Neşet Köseoğlu 179.
3 — Onuncu asrı hicride Çorum	H. T. Dağhoğlu 181
4 — Yine Kul Mustafaya dair	Neşet Köseoğlu 183
5 — Ceyhunî ve Çirakları	Halid Koçak 185
6 — Çorum adı üzerinde incelemeler	S. Köstekçi 191
7 — Halk ağzında Atatürk	
Bir destan ve iki ağıt	Neşet Köseoğlu 193
8 — Çorum Manileri	Eşref Ertekin 200
9 — Halkevinin bir aylık çalışmaları	** 206
10 — Vesikalar :	
I. Çöplü bey sülâlesine aid vakfiye ve diğer vesaik suretleri	
II. Onuncu asırda Çorumda cereyan eden hadiseleri gösterir Mühimme kayıdları	